

DE HOOFDAFDELING PERSOONS- EN GEZINSENQUETES VAN HET
CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK

door E.H.J. Vrancken

Binnen de Directie Sociale Statistieken functioneert sedert kort in Heerlen de nieuwe hoofdafdeling Persoons- en gezins-enquêtes (P.G.E.), belast met de operationalisering, uitvoering en bewerking van alle enquêtes welke door het C.B.S. bij personen en gezinnen worden gehouden.

Doelstellingen

Volgens de orgaanbeschrijving, welke bij Binnenlandse Zaken in behandeling is, zijn de doelstellingen van deze hoofdafdeling de volgende:

P.G.E. moet de kwaliteit van de door enquêtes bij personen en gezinnen te verzamelen gegevens zeker stellen via een methodologische inbreng van hoog niveau. Dit veronderstelt, dat van de zijde van P.G.E. wordt ingebracht: theoretische kennis van en praktische ervaring met methoden ter kwantificering en determinering van eigenschappen, houdingen, opinies en motieven van personen; theoretische kennis van en praktische ervaring met inter-actieprocessen tussen personen en groepen van personen; methodologische kennis op het gebied van de determinering van de validiteit en de betrouwbaarheid van verzamelde gegevens; kennis op het gebied van werkmethoden, enz.

Dit houdt tevens in dat ruimte aanwezig moet zijn voor eigen P.G.E.-onderzoek op het gebied van verzameling en waarneming (onderzoek naar de meetbaarheid van variabelen, op het gebied van interviewers- en respondentenbias, van enquêtemoeheid, referentiekaders van respondenten, oorzaken van non-response e.d.).

P.G.E. draagt ertoe bij dat de bruikbaarheid van de door de enquêtes bij personen en gezinnen verzamelde gegevens wordt geoptimaliseerd.

Dit impliceert dat P.G.E. haar eigen inbreng heeft in het op elkaar afstemmen van enquêtes bij personen en gezinnen: enerzijds voor wat betreft het dekkingsveld van enquêtes - zowel inhoudelijk als met betrekking tot de bevolkingscategorieën die worden geënquêteerd -, anderzijds voor zover het de variabelen aangaat die in meerdere enquêtes voorkomen. Dit laatste vooral voor wat betreft de zogenaamde basisvariabelen.

P.G.E. zal (op den duur) zodanig worden gestructureerd, dat door middel van enquêtes bij personen en gezinnen slagvaardig kan worden gereageerd op wensen van derden en/of opdrachten van beleid. Doen zich plotseling economische en/of maatschappelijke ontwikkelingen voor, dan is het voor belanghebbenden vaak noodzakelijk om snel en terzake kundig over omvang en achtergronden van die ontwikkelingen te worden geïnformeerd.

Voorts moet ruimte worden geschapen om vorm te kunnen geven aan de samenwerking met universitaire onderzoeksinstituten, waaromtrent met de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen een principe-afspraken is gemaakt.

Dit veronderstelt, dat P.G.E. beschikt over een vaste staf van op het enquêtewerk ingespeeld personeel, dat samenwerkt in een flexibele organisatie die tussen het lopende werk door ook bijzondere opdrachten op redelijke termijn kan verwerken.

Taken

Uit deze doelstellingen vloeien de volgende taken voort:

het adviseren van de Directie omtrent voorstellen van onderwerpgerichte hoofdafdelingen tot het houden van enquêtes bij personen of gezinnen,

- met betrekking tot de mogelijkheid tot opneming van de betrokken enquêtes in de werkprogramma's van het C.B.S. en

- met betrekking tot de consequenties van opneming daarin,

het maken van een projectontwerp voor elke te houden enquête,

het - na goedkeuring door de betrokken Directeur(en) - zelfstandig uitvoeren van dit projectontwerp,

het bij de opzet en uitvoering van een project bewaken van de kwaliteit en de bruikbaarheid van de door de onderwerpgerichte hoofdafdelingen gevraagde gegevens,

het zelfstandig opzetten en uitvoeren van onderzoek op het gebied van verzameling en waarneming.

Organisatie

Voor het uitvoeren van de hierboven vermelde taken beschikt P.G.E. over de volgende organisatie-onderdelen

- de afdeling Projectleiding en methodologie
- de afdeling Statistisch- technische werkvoorbereiding
- de afdeling Enquêtering
- de afdeling Werkuitvoering
- een Bedrijfsbureau

De afdeling Projectleiding en methodologie

Deze afdeling wordt gevormd door projectleiders (methodologen) die zijn belast met de wetenschappelijke leiding van de door P.G.E. te verrichten enquêtes.

De afdeling heeft tot doel de kwaliteit van de te verzamelen gegevens te garanderen en deze na evaluatie van de resultaten zo mogelijk te verbeteren, ten slotte de onderlinge verge-

lijkbaarheid en bruikbaarheid van de verzamelde gegevens zeker te stellen. De uit deze doelstelling voortvloeiende taken zijn:

- Het voorlichten van de onderwerp-gerichte hoofdafdelingen over de voor een onderzoek in aanmerking komende methoden van waarneming, over de mogelijkheden tot operationalisering van de voor dat onderzoek relevant geachte variabelen, zowel als over de mogelijkheden de gewenste populatie in traceerbare eenheden om te zetten.
- Het binnen P.G.E. wetenschappelijk leiden van de operationalisering der binnenkomende onderzoeken, waarbij bijzondere aandacht wordt besteed aan het onderling op elkaar afstemmen van enquêtes, enerzijds op het gebied van de meting van variabelen, anderzijds op het gebied van toepassing van klassificaties en typering. In deze activiteiten levert de afdeling bijdragen tot de op- en uitbouw van definities, klassificaties, coördinatie, en integratieprocessen, taken die specifiek aan de onderwerp-gerichte hoofdafdelingen en de hoofdafdelingen Methoden, en Sociale rekeningen zijn opgedragen.
- Het rapporteren over alle uitgevoerde enquêtes en het adviseren der onderwerp-gerichte hoofdafdelingen ten behoeve van het samenstellen van de betrokken publikaties, in het bijzonder ten aanzien van bijv. de betrouwbaarheid van de verstrekte informatie.
- Het verrichten van methodologische evaluaties van de door P.G.E. uitgevoerde enquêtes, in welk kader zelfstandig researchonderzoek kan worden geïnitieerd (zoals bijv. onderzoek naar non-response oorzaken, naar interviewers- en ondervraagdenbias etc.). Daarbij kan zij in nauw overleg met de desbetreffende onderwerpgerichte hoofdafdelingen inhoudelijke statistische analyses uitvoeren, met name waar deze analyse een bijdrage ten aanzien van methodologische vraagstukken kan opleveren.

- Het verzorgen vanuit deze research-projecten van de feedback naar andere afdelingen van P.G.E. en het daarmee verbeteren en/of bijsturen van het werk van die afdelingen.
- Het maken van plannings en het verrichten van voortgangscontroles, op grond van gegevens van het Bedrijfsbureau.

De afdeling Statistisch-technische werkvoorbereiding

Deze afdeling heeft tot doel om te garanderen dat aan projecten in statistisch-technische zin sluitend vorm wordt gegeven en dat de coördinatie op statistisch-technisch niveau werkelijk wordt geëffectueerd.

Uit deze doelstelling vloeien de volgende taken voort:

- het concipiëren, op aanwijzing van de afdeling Projectleiding en methodologie, van statistisch-technische projectonderwerpen die per enquête omvatten:

een ontwerp voor het bewerkingsproces dat in overleg met de hoofdafdeling Centrale bewerking (C.B.) en in samenwerking met de andere afdelingen van de eigen hoofdafdeling tot stand wordt gebracht;

het ontwerpen van vragenlijsten die moeten zijn afgestemd, enerzijds op de wetenschappelijke eisen van de afdeling Projectleiding en methodologie en anderzijds op de eisen van geautomatiseerde-, mechanische- en handbewerkingen die uit het gekozen bewerkingsproces voortvloeien;

het ontwerpen van alle hulpdocumenten die bij de bewerking van de enquête worden gebruikt;

- het op sluitende wijze definiëren van de bewerkingsprocessen (door middel van nauwkeurige routingschema's) en van de inhoud van te gebruiken nomenclaturen aan de hand van gespecificeerde codeschema's en code-afleidingen, alsmede het overdragen van deze technische specificaties, in gesystematiseerde vorm, aan andere afdelingen van de eigen hoofdafdeling;

- het systematiseren van informatie-overdracht aan C.B., welke overdracht noodzakelijk is in het kader van het programmeren en uitvoeren van mechanische en elektronische sorteer-, lees-, controle- en telprogramma's;
- het controleren of bij de uitwerking van enquêtes aan de overgedragen technische specificaties binnen P.G.E. en door C.B. de hand wordt gehouden;
- de afdeling documenteert op statistisch-technisch niveau de know-how op het gebied van nomenclaturen en vragenstellingen, speciaal voor wat betreft de basisvariabelen.

De afdeling Enquëtering

Deze afdeling heeft tot doel de kwaliteit en de bruikbaarheid van de te verzamelen gegevens te garanderen voor zover deze beide afhangen van de beheersing van het interactieproces tussen enquëteurs en ondervraagden.

Uit deze doelstelling vloeien de volgende taken voort:

- het uitvoeren van enquêtes in welk kader moet worden gedacht aan het organiseren van het veldwerk, het selecteren, trainen en instrueren van enquëteurs, (dit laatste voor wat betreft inhoudelijke vraagstukken in samenwerking met de onderwerp-gerichte hoofdafdelingen), het contact leggen met informanten, het kwalitatief meten en op niveau houden van het communicatieproces tussen enquëteurs en geënquëteerden;
- het administratief voorbereiden en afwerken van enquêtes, waarbij moet worden gedacht aan het aanwijzen van de enquëteurs, die beschikbaar en geschikt zijn, de verdeling van het werk over de enquëteurs, de distributie van het enquëtemateriaal, de controle op de compleetheid van het ingezonden enquëtemateriaal en de verwerking van de declaraties die de enquëteurs regelmatig inzenden;

- het verzorgen, vanuit de praktijk van het enquêteren, van van de feed-back naar de andere afdelingen van P.G.E.

De afdeling Werkuitvoering

Deze afdeling heeft tot taak de bewerkingen van vragenlijsten en alle andere min of meer massale handbewerkingen, die in het kader van het werk van de hoofdafdeling voorkomen, overeenkomstig de gegeven technische specificaties uit te voeren.

Uit deze doelstelling vloeien de volgende taken voort:

- het omzetten van de door de afdeling Projectleiding en methodologie opgedragen en door de afdeling Statistisch-technische werkvoorbereiding nader gespecificeerde werkzaamheden in werkinstructies;
- het operationaliseren van de door de afdeling Statistisch-technische werkvoorbereiding vastgelegde routing;
- het bewaken van de kwaliteit der werkzaamheden en het controleren of aan de voorgeschreven routing strikt de hand wordt gehouden;
- het ontvangen van het enquêtemateriaal en het beheren daarvan gedurende de achtereenvolgende bewerkingsfasen;
- het beheren van het archief van bewerkt materiaal;
- het verzorgen, vanuit de praktijk van de handbewerking, van de feed-back naar de andere afdelingen van P.G.E.